103878 ـ دایی و عموی زن محرم او و دختران او هستند

سوال

آیا لازم است که زن در برابر عمو و دایی مادرش حجاب داشته باشد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

دایی شخص، دایی او و همه‌ی نسل اوست. همینطور عموی شخص هم عموی او به حساب می‌آید و هم عموی فرزندان او و فرزندانشان.

بنابراین، اشکالی ندارد که زن حجاب خود را در برابر دایی مادر یا عموی مادرش بردارد و می‌تواند با آنان دست دهد و خلوت کند، زیرا آنان محرم اویند. الله متعال درباره‌ی زنانی که ازدواج آنان بر انسان حرام است و محرم اویند می‌فرماید:

وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ [نساء: ۲۳]

(و دختران برادر و دختران خواهر [بر شما حرامند]).

ابن قدامه ـ رحمه الله ـ در مغنی (۷/ ۹۰) می‌گوید:

و دختران خواهران و دختران آن‌ها محرم هستند، زیرا آنها [یعنی نوه‌های خواهر نیز در حکم] دختران خواهرند، و همینطور دخترانِ دخترانِ برادر.

از کمیسیون دائمی فتوا پرسیده شد: خواهری دارم که دارای پسران و دخترانی است، و این پسران و دختران ازدواج کرده‌اند و خود صاحب پسران و دخترانی شده‌اند؛ آیا بوسیدن این دختران درست است؟ چرا که من دایی پدرشان هستم، و همینطور دختران خواهرم ازدواج کرده‌اند و صاحب پسران و دخترانی شده‌اند؛ آیا بوسیدن این دختران بی‌اشکال است؟ چرا که من دایی مادرشان هستم و آن‌ها جلوی من باحجاب نیستند.

علمای کمیسیون چنین پاسخ دادند: «مرد محرم دخترانِ دختران خواهرش می‌باشد، و همینطور محرم دخترانِ فرزندانِ خواهرش الی آخر، زیرا وی دایی آنهاست و نیازی نیست در برابر وی باحجاب باشند. زیرا الله متعال می‌فرماید:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ... [نساء: ٢٣]

([ازدواج با] مادرانتان و دخترانتان و خواهرانتان و عمه‌هایتان و خاله‌هایتان و دخترانِ برادر و دخترانِ خواهر و... بر شما حرام است).

و این دخترانِ نزدیک و دختران پایین‌تر در درجه را شامل می‌شود».

فتاوی اللجنة الدائمه (۱۷/ ۳۸۴).

(منظور از دختران نزدیک یعنی دختر خود فرد، و دختران پایین‌تر در درجه یعنی دخترِ دختر، الی آخر...)

همچنین پرسیده شد: آیا برای زن جایز است که زینت خود را در برابر دایی و عموی مادرش، و دایی و عموی پدرش آشکار کند همانطور که در برابر دیگر محارم آشکار می‌سازد؟

پاسخ کمیسیون فتوا بدین شرح است:

«جایز است که زن زینت خود را برای دایی و عموی مادرش و دایی و عموی پدرش آشکار کند همانطور که در برابر دیگر محارم خود آشکار می‌سازد؛ به دو دلیل:

نخست اینکه آنها محرم اویند و ازدواج با هر یک از آنها بر وی حرام است؛ به دلیل عموم سخن الله متعال که می‌فرماید:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ [نساء: ٢٣]

([ازدواج با] مادرانتان و دخترانتان و خواهرانتان و عمه‌هایتان و خاله‌هایتان و دخترانِ برادر و دخترانِ خواهر و... بر شما حرام است)

منظور از دخترانِ برادر در این آیه، دخترانِ برادر به پایین (یعنی دخترانِ دخترانش الی آخر) می‌باشد، نه تنها دخترانِ مستقیم خود او، و عموی پدرِ یک زن برادر پدر بزرگِ اوست، و اجداد هر چه بالا باشند در منزلت پدر هستند، در نتیجه این زن در عمومِ تحریم دختران برادر قرار می‌گیرد. عموی مادرِ یک زن نیز برادرِ پدرِ مادر اوست بنابراین در عموم دختران خواهرش وارد است و منظور از دختران خواهر که در آیه آمده است دختران خواهر است هر چه پایین‌تر رود (یعنی دخترِ دختر الی آخر) نه فقط دخترِ مستقیم خواهر، و دایی مادر یک زن برادر مادرِ مادر اوست، و دایی پدرش برادرِ مادرِ پدر اوست، پس این زن در عموم حرام بودن ازدواج با دختران خواهر وارد است، بنابراین هرگاه ثابت شود که این کسانی که در سوال آمده از محارم اویند جایز است که زینت خود را برای آنها نیز آشکار کند چنانکه برای افرادی که در این آیه آمده آشکار می‌سازد:

وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ... [نور: ۳۱]

(و زینت خود را آشکار نکنند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پدران شوهرانشان...) تا آخر آیه.

دوم: الله متعال برای زن مباح گردانده که برای فرزندان برادر و فرزندان خواهرش و پایین‌تر (یعنی فرزندان آنان) زیورهای خود را چنانکه برای محارم خود یعنی پدران و فرزندان و برادران آشکار می‌سازد، آشکار گرداند. الله متعال می‌فرماید:

وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ... [نور: ۳۱]

(و زینت‌های خود را آشکار نکنند مگر برای شوهرانشان یا پدرانشان یا پدران شوهرانشان یا برادرانشان یا پسرانِ برادرانشان...) تا آخر آیه.

و دایی مادرِ زن و دایی پدرش و عموی مادرش و عموی پدرش و بالاتر، در معنای فرزندانِ برادران و فرزندان خواهران هستند اگر چه از جهت نسب پایین‌تر روند، در نتیجه حکم آشکار کردن زینت به نسبت همه‌ی آنان یکی است، اما سلام کردن به آن زن [برای این محارم] تنها با مصافحه (دست دادن) است».

والله اعلم